

České cukrovarnictví na prahu roku 2024

CZECH SUGAR INDUSTRY ON THE THRESHOLD OF YEAR 2024

V loňském roce byl cukr často skloňován v domácích médiích, a to v souvislosti s pokračující inflací. Vedle velmi drahých energií byly za inflační viníky označovány i potraviny. Podíváme-li se na vývoj cen cukru dle analýz ČSÚ (pozn. údaje dostupné za listopad 2023), zjistíme, že meziročně došlo k 19% poklesu u cen cukru.

Stojí tedy za krátké připomenutí, že evropský trh s cukrem je trhem liberálním. Cílem zmíněné liberalizace bylo zavést větší konkurenci v odvětví. Na trh vstoupily nové subjekty, čímž se konkurence zvýšila. To přimělo domácí evropské výrobce cukru, aby zapracovali na své konkurenceschopnosti z hlediska efektivity výroby, kvality a nákladové efektivity.

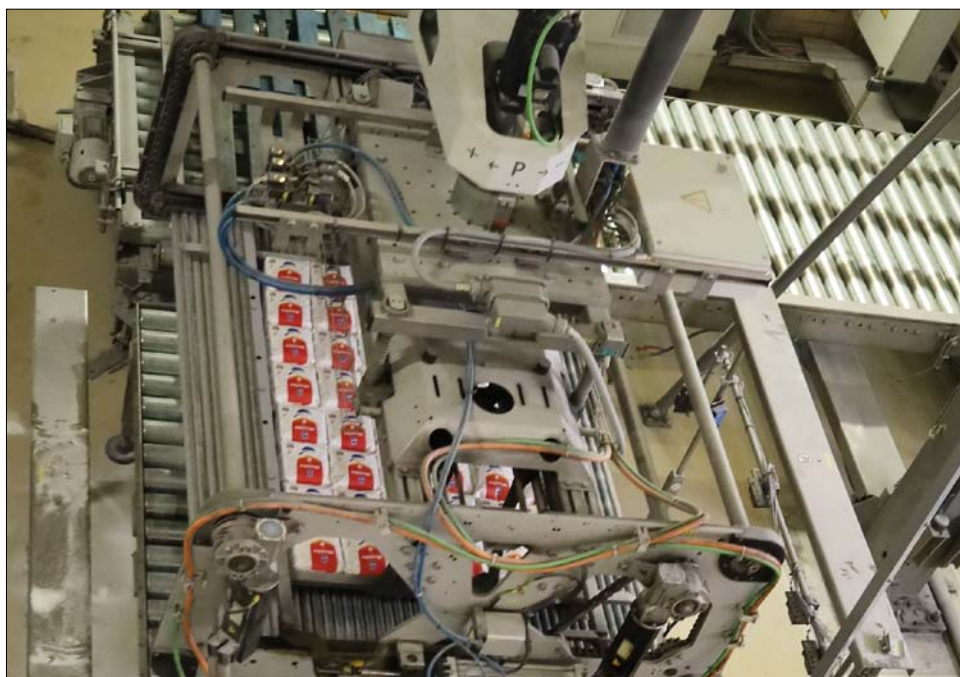
Trh s cukrem v EU prošel v několika posledních letech významnými reformami, které odstranily výrobní kvóty, exportní omezení a další regulace. Výrobci cukru se museli přizpůsobit tržnímu prostředí bez dříve garantovaných cen a kvót. Na druhou stranu liberalizace přinesla větší možnosti vývozu cukru mimo EU. Díky menšímu počtu omezení a kvót získali výrobci cukru v EU lepší přístup na světové trhy, čímž se rozšířil jejich dosah a potenciálně se zvýšil vývoz do zemí mimo EU.

Zaráží mě proto diskuse, ve které je současný stav komodity cukr napadán a shledáván jako neefektivní. Liberální trh, ve kterém se tato komodita nachází, lze obecně charakterizovat podle základních ekonomických teorií tím, že podporuje efektivitu a rozvoj. Díky minimálním zásahům státu jsou podniky povzbuzovány k inovacím, konkurenci a efektivnímu fungování, aby

uspokojily požadavky spotřebitelů. Navíc liberální tržní systém se lépe přizpůsobuje měnícím se okolnostem. Podniky mohou rychle reagovat na požadavky trhu a efektivněji přizpůsobovat výrobu, ceny a strategie ve srovnání s přísně regulovanými ekonomikami. V roce 2017 došlo v našem sektoru k výrazné změně (zavedení liberálního tržního mechanismu), od této chvíle je cukr, základní zemědělská komodita, determinován pouze poptávkou a nabídkou. Náš sektor se s tím musel vyrovnat a rozhodně to nebylo jednoduché, neboť celý evropský cukrovarnický sektor se hned po reformě propadl do červených čísel, nabízená cena řepy byla pro pěstitele neatraktivní a cukrovarnictví bylo v útlumu, bez investiční aktivity. Dopady přechodu na liberální trh se naplno projeví a cukrovary hledaly za pomoci úspor cesty, jak se dostat zpět do černých čísel.

Za daleko důležitější však považuji, abychom vedli věcnou diskusi nad samotnou budoucností a také udržitelností našeho sektoru. Čelíme dnes celé řadě výzev, které nás budou i nadále významně ovlivňovat. Možná, že si to dostatečně nepřipouštíme, ale díky aktuálnímu tržnímu mechanismu působíme zprostředkovaně na celosvětovém trhu, který je vysoce konkurenční. Změny světových cen cukru, obchodní dohody a konkurence ze strany dalších zemí produkujících cukr (např. Brazílie, Thajsko a Indie) představují pro nás – výrobce cukru v EU – významné výzvy. Vedle toho si uvědomujeme, že reformy společné zemědělské politiky a nařízení EU mohou náš cukrovarnický průmysl výrazně

postihnout. Změny subvencí, cel a obchodních dohod mohou přímo ovlivnit výrobu cukru, tvorbu cen i dynamiku vývozu a dovozu, což vede k nejistotě pro odvětví cukrovka-cukr. V poslední době je v našem regionu zcela patrný dopad plynoucí z otevření bezcelních dovozů ukrajinského cukru, kterým musíme čelit a které se v našich očích zdají nespravedlivé. Nejsme totiž přesvědčeni o tom, že všichni výrobci cukru na Ukrajině podnikají za stejných podmínek jako evropští výrobci. Musí odvádět povolenky za emise CO₂? Jsou jejich dodavatelé cukrové řepy omezováni v užití herbicidů a pesticidů, nebo dalších agro-environmentálních opatření? Dopadá na ně administrativní omezení v užití fosilních paliv z pohledu limitů emisí? Na druhou

stranu představa podnikání v jejich aktuálních podmínkách na pozadí válečného konfliktu je pro nás nepředstavitelná.

Zvýšené povědomí o environmentální udržitelnosti vede k prosazování ekologicky šetrnějších postupů v zemědělství. Čelíme tlaku na přijetí udržitelnějších zemědělských metod, snížení spotřeby vody, minimalizaci chemických vstupů a řešení otázek souvisejících s využíváním půdy a biologickou rozmanitostí. Loňský rok byl posledním rokem, kdy jsme na základě výjimky mohli používat k ochraně cukrovky neonikotinoidy, za které není stále dostatečná náhrada, dále byl odsouhlasen zákaz užití prostředku Safari, který výrazně ztěžuje pěstování klasických odrůd cukrovky.

Vedle toho roste povědomí o zdravotních důsledcích nadměrné spotřeby cukru. Kampaně v oblasti veřejného zdraví a předpisy zaměřené na snížení spotřeby cukru ve zpracovaných potravinách a nápojích představují pro odvětví novou výzvu. Předpisy týkající se označování, reklamy a obsahu cukru ve výrobcích ovlivňují poptávku na trhu.

Zavádění nových energeticky efektivních technologií ve výrobě cukru a závazky plynoucí ze Zelené dohody, tzv. dekarbonizace průmyslu budou vyžadovat vynaložení značných investic, pro které budou muset být vytvořené dostatečné finanční zdroje, aby mohly být realizovány.

V zájmu řešení těchto výzev cukrovarnický průmysl EU pokračuje v inovacích, investicích do udržitelných postupů a přizpůsobování se měnícím se podmínkám na trhu při dodržování vyvíjejících se regulačních rámců. Tyto výzvy však přetrvávají a vyžadují neustálé úsilí, aby byla zajištěna dlouhodobá udržitelnost odvětví.

I přesto, že Česká republika je 6. největším producentem cukru v rámci EU, má ve srovnání s některými jinými zeměmi EU relativně menší zemědělský sektor, což omezuje její celkovou konkurenceschopnost ve srovnání s většími výrobci. Zemědělská produktivita a efektivita v procesu výroby cukru jsou pro konkurenceschopnost ČR zásadní a je jim potřeba věnovat maximální pozornost a společně hledat všechny možné cesty vedoucí k jejich zlepšení. Přijetí moderních zemědělských technologií a postupů jednoznačně povede k vyšší produktivitě a efektivitě výroby cukru.

Cukrovarnický průmysl v České republice má bezesporu své silné stránky, mezi něž patří důraz na kvalitu a bezpečnost výrobků, dodržování velmi přísných norem EU a využívání moderních zemědělských postupů. Abychom si udrželi konkurenceschopnost, budeme muset pokračovat v investicích do moderních technologií, udržitelných postupů a zvyšování efektivity. Přizpůsobení se měnícím se preferencím spotřebitelů a vyvíjejícím se požadavkům trhu může navíc přispět k posílení pozice naší země v rámci cukrovarnického průmyslu EU. Na druhou stranu si všichni uvědomujeme, že přijetí nových technologických investic může představovat problém při udržování nákladové konkurenceschopnosti. Příkladem může být aktuálně řešená plynofikace uhelných kotelen. Stejně tak i dodržování vyvíjejících se environmentálních předpisů a postupů udržitelnosti by mohlo potenciálně zvýšit provozní náklady a ovlivnit konkurenceschopnost.

Využitím silných stránek, řešením slabých stránek, využitím příležitostí a zmírněním hrozeb může cukrovarnický průmysl v České republice usilovat o zvýšení své konkurenceschopnosti v rámci trhu EU i mimo něj. Pro jeho trvalý růst a úspěch je nezbytné, abychom společně s pěstiteli cukrové řepy hledali udržitelné cesty, které budou vhodné v prostředí našeho regionu. Abychom se vyvarovali zbytečných invektiv, dokázali potlačit občasnou animozitu a byli jednotní při společném prosazování našich priorit. Pěstování cukrovky a výroba cukru je velmi specifickou oblastí a my jsme v ní konkurenceschopní.

Jsmo na začátku roku 2024, začínáme společně psát jeho historii. I přes všechny výše zmíněné výzvy a externí vlivy je především na nás, cukrovarnících a řepářích, jaká bude. Věřím, že více než 200letá tradice, zkušenost a um českých cukrovarníků a řepářů nám pomůže obstát i v nadcházejícím měnícím se prostředí. Prvním pozitivním signálem je bezesporu velký zájem pěstitelů o pěstování cukrové řepy pro nadcházející kampaň 2024/2025. Dostatek základní suroviny a naplnění zpracovatelských kapacit je prvním a nezbytným krokem k úspěšné budoucnosti sektoru cukr-cukrovka.

V kampani 2023/2024 očekáváme dle dostupných dat výrobu znovu přes 600 tis. t cukru. To je pozice, na které by se Česká republika měla dlouhodobě pohybovat a je na nás, aby tato výroba byla konkurenceschopná i do budoucna.

Do nového roku přejí všem pevné zdraví a optimismus.

Martin Kolář, Tereos TTD, a. s.